

ንወያነ ምድሓን፡ ዘይከኣል ዕማም!

ኣብ ሕብረተሰብና፡ “ኣመል ምስ መግነዝ” ዝብል፡ ረዚን ትርጉም ዘለዎ ምስላሎ። ጌጋ ኣብ ርእሲ ጌጋ፡ በደል ኣብ ልዕሊ በደል፡ ሓጥያት ኣብ ልዕሊ ሓጥያት ንዝደራርብ — ወትሩ ዘይእረም ግናይ ባህሪያት ንምግላጽ ዝዘውተር ምስላ እዩ። እዚ ባህሪያት’ዚ፡ ኣብ ውልቀ-ሰብ ጥራይ ዝርእ ኣይኮነን። ከምኡ ዓይነት ባህሪያት ዘለዎ ጉጅለ፡ ፖለቲካዊ ውድብ ወይ መንግስቲውን ይርከብዮ።

ብስም “ብሄራዊ ወጽዓ ህዝቢ ትግራይ” ናብ በረኻ ካብ ዝወጸላ ዕለት ኣትሒዙ፡ ክሳብ’ዛ ትልኽ ዝብለላ ዘሎ ናይ ጸዕራ-ሞት ህሞት፡ ንዝበዘሐ ክፋል ናይቲ ኣስታት 46 ዓመታት ዕድመኡ፡ ብዓንዳሪ ባህሪያቱን ስትራቴጂካዊ ጌጋታቱን ዝልለን ዝልሎ ዘሎን ጃንዳ ወያነ፡ ናይ’ዚ ኣብነት’ዩ። እቲ ጠንቂ ድማ፡ ካብ ስነ-ሓሳብ፡ ፍልስፍናኡን ሒዝዎ ዝነቐለ ነንሕድሕዱ ዝዋቓዕ ዕላማታትን’ዩ ዝብገስ። “ንህዝቢ ትግራይ ካብ ብሄራዊ ወጽዓ ነጻ ምውጻእ” ዝብል ኣብ’ቲ እዋን’ቲ ቅቡልን ምክኑይን ዕላማ ሒዞ ናብ በረኻታት ደደቢት ዝኣተወ ወያነ፡ ኣብ’ቲ ቀዳማይ ዓመት ቃልሱ፡ ሃውቲቱ “ሪፓብሊክ ትግራይ ምምስራት” ብዝብል ዓንዲ-ማእከል ዝቈመ ብታሪኽን ክውንነትን ዘይተደገፈ ማኒፌስቶ ሓንጢጡ ነይሩ’ዩ።

እንተኹነ፡ ማኒፌስቶ ወያነ፡ ካብ ብዙሓት ወገናት ተቓውሞ ምስ ገጠሞ፡ ወያነ ካብ ወግዓዊ መድረኻት ስሒብዎ’ዩ። ኣብ ክንድኡ ድማ፡ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ናብ “ምርግጋጽ ብሄራዊ ማዕርነት” ዝቐንፀ ምዃኑ ክገልጽ ጀሚሩ። ይኹንምበር፡ ኣብ ዝተፈላለዩ መድረኻት ናይ ቃልሲ፡ “ምምስራት ሪፓብሊክ ትግራይ” ዝብል ኣተሓሳስባ እናደገሶ፡ ኣብ ግብራዊ ስጉምቲታቱ ከንጸባርቐ’ዩ ተራእዮ። እቲ በብእዋኑ ዘንቅዶ ናይ ምስፍሕፋሕ ዝንባለ’ውን፡ ካብ’ዚ ኣብ መንጎ “ምምስራት ሪፓብሊክ”ን “ምርግጋጽ ማዕርነት”ን ዝላኻዕ መርገጺታቱ ዝምንጩ እዩ።

ወያነ ክሳብ ፈለግ 90ታት ናብ ኢትዮጵያ ዝዓለመ ንጹር ፖለቲካዊ ፕሮግራም ነይሩዎ ክበሃል ኣይከኣልን። ውድቀት ስርዓት ደርግ ዘይተርፍ ምጻኑ ኣብ ዝተጋህደሉ መድረኽ ከኣ፡ ነቶም ካልኣት ኣብ ቃልሲ ዝጸንሑ ሓይልታት ኢትዮጵያ ዝጥርንፍ ልፍንቲ ብምቛም፡ መንበረ ስልጣን ኣዲስ ኣበባ ንምሓዝ ነቐሉ። መንበረ ስልጣን ድሕሪ ምጭባጡ ከኣ፡ ከፋፊልካ ንምግዛእ ምእንቲ ኸጥዕሞን ገባቲ ሸውሃቱ ንምርዋይን ደቂቕ ክንሱ ፍሩይ ንምምሳልን፡ ንኢትዮጵያ ብብሄርን ብሄረሰባትን ዝጎዛዚን ዘዳኸምን “ፈደራሊዝም” ዝተጠመቐ ብግብሪ ግን ዓሌታዊ ምትፍናን ዝፈጠረ ናይ ዘርኢ ፖለቲካ ብምዝራእ፡ ጽልኢን ዓሌታዊ ኣተሓሳስባን ዝሕላገቱ ወለዶ ኣፍርዮ። ነቲ ናይ ምንጻል ሕልሙ ንምስሳይ ንኸጥዕዎ ድማ፡ “መሰል ርእሰ-ውሳኔ ክሳብ ምንጻል” ዝብል ዓንቀጽ 39 ኣብ ሰነድ ሕገ-መንግስቲ ከምዝሰፍር ገይሩ። ካብዚ ብምብጋስ፡ ልዕልና ሓደ ብሄር ብምስባኽ፡ ንህዝቢ ትግራይ ምስ ኣሕዋቱ ኢትዮጵያውያንን ጎረቤቱ ህዝቢ ኤርትራን፡ ንነዊሕ እዋን ኣብ ዘይሓዊ ቂም ሸሚምዎ።

ኣብ ወርሒ ጥቅምቲ 2020 ዝለሓኹ 93 ገጻት ዝሓዘ ምስጢራዊ ሰነድ ወያነ ይኹን ምሁራት ተጋሩ ኣብ ዝገበርዎ ምስጢራዊ ርክብ ዝተቐልዎ፡ ጃንዳ ወያነ “ከም ዓብላሊ ፖለቲካዊ ሓይሊ ኣብ ኢትዮጵያ ንዘይተወሰነ ግዜ ስልጣን ክሕዝ፡ እዚ ምስ ዘይከኣል ድማ፡ ‘ምቛም ሪፖብሊክ ትግራይ’ ንዝብል ካልኣይ ኣማራጺ ምስዓብ” ዝብል ሕዳር ማንታ ኣተሓሳስባዮ።

ምስዚ ዝተኣሳሰረ፡ ገለ ካብቲ ጃንዳ ወያነ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝፈጸሞ ስትራቴጂካዊ ጌጋታት ምስ እንርኢ፦

- ድሕሪ ናይ ልዕሊ ፍርቂ ዘመን ፖለቲካውን ዕጥቃውን ቃልሲ፡ ብደምን ረሃጽን ህዝቢ ኤርትራ ንዝተረጋገጸ ናጽነት ኤርትራ ንምቕልባስ፡ ብግዳማዊ ነድኢ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ቅሉዕ ናይ ጎብጣ ወራር ኣካዪዱ — ብኣዋጅ። እዚ ኣብ 1998 ገሃድ ዝወጸ እኩይ ዕላማ፡ ኣቐዲሙ ዝሕሰበሉ ዝነበረ ምጻኑ፡ ሰብ-ስልጣን ናይቲ ጃንዳ ኣብ ዝተፈላለዩ ኢጋጣሚታት በጨቕ ዮብልዎ ነይሮምዮም። ካብቲ ብዙሕ ኣብነታት፡ ካብ ላዕለዎት ወተሃደራውያን ኣዘዘቱ — ጀነራል ጻድቃን ገብረትንሳኤ ኣብ ሓደ ቃለ-መሕትት፡ “ኣብ 1996 ናይ ሕጊ ትምህርቲ ኣብ ዝከታተለሉ ዝነበርኩ እዋን፡ ዓሰብ ከመይ ጌራ ብሕጋዊ መንገዲ ኣብ ትሕቲ ኢትዮጵያ ከም እትኣቱ ኣጽንዕ ነይረ።” ክብል ዝሃዞ መግለጺ፡ ጫፍ ናይቲ እምባ-በረድዮ።
- ንነዊሕ ዓመታት — ኣረ ንዘመናት ኣብ ኢትዮጵያ ንዝቕመጡ ዝነበሩ ልዕሊ 70 ሽሕ ኤርትራውያንን ኤርትራዊ መበቁል ዘለዎም ኢትዮጵያውያንን፡ “ሰለይቲ” ኣጠሚቑ፡ ብረሃጸም ንዘጥረይዎ ንዋይን ሃብትን ራስዮን ሰብኣዊ መሰላቶም ነፊጉን — ሰጉጉ።

- እቲ ብደብ ተሳቢቡ ዝተኻየደን ንክልተ ዓመታት ዝቐጸለን ኣዕናዊ ኩናት፡ ኣብ 2002 ብኣህጉራዊ ብይን መኸተምታ ምስ ተገብረሉ፡ ካብ ምትግባሩ ብምሕንጋድ፡ ንክልቲኡ ህዝብታት ብናይ “ኣይሰላም ኣይኩናት” ኩነታት ንኣስታት 20 ዓመታት ጅሆ ኣብ ርእሲ ምሓዙ፡ ምስ ኣህጉራውያን መሻርኻቱ ዓንኬል ውዲት ብምፍጣርን መርበባት ብምዝርጋሕን፡ “ንኤርትራ ኣዳኺምካ ከም ድሌትካ ንምግባራ” ከምኡውን “ስርዓት ንምቕያር” ካብ ዝብል ጣቋ፡ ዓቕሚ ኤርትራ ንምዝቋቕን ብቑጠባ ንምድኻማን፡ ታሪኽ ይቕረ ዘይብሎ በደል ፈጸሙ።
- ቀዳማይ ሚኒስትር ኣቢይ ኣብ ስልጣን ድሕሪ ምምጽኡ፡ ብ9 ሓምለ 2018 ኣብ ኣስመራ ንዝተኸተመ፡ ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ሰላም ንምስፋን ዝዓለመ “ስምምዕ ሰላምን ምሕዝነትን” ካብ ትግባረ ንምዕንቃጽ፡ ዝተፈላለዩ ሸርሒታት ፈጸሙ።
- ጃንዳ ወያነ፡ ብ3 ሕዳር 2020 ኣብ ልዕሊ እዚ ሰሜን ሰራዊት ኢትዮጵያ ናይ ቃጻ መጥቃዕቲ ድሕሪ ምክያዱ፡ ነቲ “ድሕሪ መረጻ፡ ሓዲኡላ ብዛላምበላ” ዝብል ኣቐዲሙ ዝደረሰ ኣማቲ ዜማታቱ፡ ብመጥቃዕቲ ሚሳይል ኣብ ልዕሊ ኣስመራ ገሃድ ገይርዎ።

እከይ ተግባራት ወያነ፡ ኣብ ኢትዮጵያን ኤርትራን ከይተሓጽረ፡ ብቐንዱ ብድፍኢት ኣመሪካ ንሶማሊያውን ኣረኻኺቡላዮ። እታ ሃገር ረገኣ ልኡላውነታ ዓቂባ ንኸይትጓዓዝ፡ ወተሃደራዊ ጣልቃ ብምእታውን ብስም “ዓቃብ ሰላም” ሰራዊቱ ብምውፋርን ኩናት ሓድሕድ ብምስዋር፡ ኣብታ ሃገር ርግኣት ንኸይሰፍን፡ ለይትን መዓልትን ሰራሐዮ።

እዚ ግዳይ ስነ-ሓሳብን ፍልስፍናኡን ብምጻን፡ ድሕሪ ናይ ኣስታት 30 ዓመታት ዕንደራ ኣብ ኣፈፌት ሓመድ-ድበ ዝርከብ ጃንዳ፡ ብደማን ይኹን ጸጋም ባላ ደገፍካ ክሰረሉ ኣብ ዘይክእል ደረጃዮ ዘሎ። ኣሸቀልቱ ሓይልታት፡ ሓንሳብ ብ“ሰብኣዊ ሓገዝ”፡ ካልእ ግዜ ድማ “ጃምላዊ ህልቂት” ብዝብል ጽውጽዎይ፡ ብሓይሊ መጋበርያኦም ዝኹና ኣህጉራውያን ማዕከናት ዜና ብዝተደገፈ ቅሉዕን ብሉይን ሚላታት፡ ንምድሓኑ ዝገብርኦ ናይ ጽዑቕ ክንክን ፈተነ፡ ፋይዳ ዝርከቦ ኣይኩነን። ካብ ቀንዲ ግዳያት ናይዚ ኹሉ ዓንዳሪ ስነ-ሓሳብን ፍልስፍናን ወያነ፡ ደቁን ጸጋታቱን ዝገበረ ህዝቢ ትግራይውን ስለዝኹነ፡ እቲ ፋይዳ ዘይተረኸበ ማንታ ኣተሓሳስባን ኣካይዳን ተገንዚብዎ ስለዘሎ፡ በቃ ንዕንደራ! ክብል ይግባእ።